רבי אומר יום אחד יום המיוחד טעון כרוז מכאן אמרו בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו:

הדרן עלך אותו ואת בנו

כסוי הדם נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית [א]בחולין אבל לא במוקדשין [ב]ונוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאינו מזומן [ג]ונוהג בכוי מפני שהוא ספק [א ד]ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו: **גמ'** מוקדשין מ"ט לא אילימא משום דרבי זירא [ב]דא"ר זירא [ה]השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר [1]ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה והכא לא אפשר היכי ליעביד ליתיב וליבטליה [ג]קמוסיף אבנין וכתיב [2]הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל לא ליבטליה קא הוי חציצה נהי דלמטה לא אפשר למעלה אפשר ליעביד כסוי מי לא תניא רבי יונתן בן יוסף אומר [ו]שחט חיה ואח"כ שחט בהמה פטור מלכסות בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות [ד]כדרבי זירא דא"ר זירא [ז]כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וליגרריה וליכסיה מי לא תנן [ה]דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אלמא דגריר ומכסי ליה הכא נמי נגרור ונכסי ליה אי בקדשי מזבח הכי נמי הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית

וליפרקינהו

רבי אומר יום אחד יום המיוחד טעון כרוז. ימים מיוחדים יש בשנה דהיינו ארבעה פרקים [א]שאתה מוזהר להכריז אמה מכרתי לשחוט. קרי ביה לא תשחיטו לא תגרום לו לישחט בימים הללו היא ובנה אי נמי מדכתיב יום אחד דמשמע יום מיוחד למאי יחדינהו אי לאו להטעין כרוז:

הדרן עלך אותו ואת בנו

כסוי הדם. משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין נקט לכולהו: **במוקדשין.** חטאת העוף ועולת העוף: **במזומן ובשאינו מזומן.** משום דגבי שלוח הקן אצטריך למיתני לקמן (דף קלח:) [ב]שאינו מזומן אבל לא במזומן. מזומן עוף הגדל בבית: **ונוהג בכוי** גרס: **ואין שוחטין אותו ביום טוב.** משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחללינן י"ט אם שחטו: **גמ' עפר למטה.** עפר תיחוח ולא על קרקע קשה: **וכסהו עפר.** משמע דלא בעי עפר אלא בכסוי. בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח: **והכא לא אפשר.** לתת עפר למטה על המזבח: **וליבטליה.** להניחו שם לעולם: **קמוסיף אבנין.** להגביהו והרי כל אורך ורוחב ורום הבנין נמסר לדוד על פי נביאים: **דכתיב.** בדברי הימים דקאמר ליה דוד לשלמה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית עלי השכיל אותי לימד: **קא הוי חציצה.** בין דם למזבח ונמצא שלא נמצא דמו בקיר המזבח: ופרכינן **נהי דלמטה.** קודם מליקה אי אפשר לתת עפר משום חציצה כדאמרת אבל למעלה לאחר שמלק יכסנו דלאו [ו]חציצה מאי איכא למימר: **פטור מלכסות.** שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה: **חייב לכסות.** ואע"ג דליכא עפר למטה בינו לדם הבהמה והכא נמי אע"ג שאין למטה יתן למעלה: **כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו.** במס' מנחות (דף קג:) אמרינן אין מבילין בכלי אחד מנחה של ששים ואחד עשרונים ומפרשינן טעמא מפני שאמרה תורה הבא מנחה שיכולה ליבלל וששים נבללין בכלי אחד אבל ששים ואחד קים להו לרבנן דאין יכולין ליבלל והוינן בה וכי אין נבללין מאי הוי והתנן [שם יח.] לא בלל כשר ומירץ רבי זירא ראוי לבילה מיהא בעינן ומי שהוא ראוי לבילה אין בילה מעכבת ואפילו לא בלל כשר אבל כשאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. והכא נמי ראוי היה ליתן עפר למטה בין דם הבהמה לדם החיה קודם ששחט החיה הילכך אף על פי שלא נתן אין הכסוי בטל אבל מוקדשין שאין ראוי ליתן עפר למטה מצות עפר למטה מעכבת בו: **וליגרריה.** מעל המזבח לאחר הואה ויתננו למטה ויכסנו: **דם הניתז.** למרחוק חוץ לגומא ששוחט בה ודם שעל הסכין חייב לכסות וע"כ דם הסכין לא יכסנו אלא א"כ גוררו תחלה מעל הסכין ומכסי ליה [ז]: **בקדשי מזבח.** כגון חטאת העוף: **הכי נמי.** דחייב. לכסות הואיל ושחיטה ראויה הן שנאכלות לכהנים ומתניתין בעופות שהקדישן לבדק הבית ושחטם דאסורים בהנאה ומשום דשחיטה שאינה ראויה (א) פטר להו מכיסוי:

וליפרקינהו

כסוי הדם. ונוהג בחיה ובעוף. למעוטי בהמה קא אתי דלא תימא שיהא בכלל חיה: **במזומן** ובשאינו מזומן. פי' בקונטרס דמשום שלוח הקן איצטריך למיתני דתנן לקמן דאינו נוהג אלא בשאינו מזומן וקשה לפירושו דאם כן בכל הני פירקין הוה ליה למיתני באותו ואת בנו (לעיל דף עח.) ובגיד הנשה (לקמן דף פט:) ובכל הבשר (לקמן דף קג:) ונראה לפרש דאיצטריך למיתנייה הכא משום דכתיב (ויקרא יז) (כי) [אשר] יצוד דלא תימא דוקא באינו מזומן: **במוקדשין** מ"ט לא. בקדשי מזבח נמי קא בעי כדמוכח הסוגיא ואף על גב דהנוחר והמעקר פטור מלכסות (לקמן דף פה.) היינו משום דאסור באכילה אבל הכא משתרי באכילה במליקתו וגבי כסוי הדם לא כתיבא שחיטה אלא שפיכה: **צריך** שיתן עפר למטה ועפר למעלה. עפר שלמעלה מצוה שיתן הוא דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות וכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות (לקמן דף פז.) אבל עפר שלמטה [ג]אין צריך שיתן הוא אם יש עפר הרי כאילו נתן הוא העפר והא דאמרינן לעיל בפ"ב (דף לא.) דמזמני לכולה בקתא היינו במקום שהיה הקרקע קשה היה חופר משום דבעינן שיהיה עפר תיחוח ומיהו לעיל פירש בקונטרס שהיה מזמינו בפה לכך: **קא** מוסיף אבנין. והא דאמרינן בפ' קדשי קדשים (זבחים דף סא:) שכשעלו בני גולה הוסיפו על המזבח ד' אמות מן הדרום התם קרא אשכח ודרים מה בית ששים [ד][א] אף מזבח ששים ור"ת מפרש קא מוסיף אבנין ולא הוה מרובע והתם [ה] יליף לריבוע מזבח מעכב ואין נראה דאכתי כשבא לכסות ידביק עפר גם סביב המזבח עד שיהא מרובע ועוד דקרא דרבוע יהיה הוה ליה לאתויי ולא קרא דהכל בכתב וגו': **שחט** חיה ואחר כך בהמה פטור מלכסות. תימה דליגרריה ולכסייה וכן בהמה ואח"כ חיה דליגרריה ולכסייה כדם הניתז ושעל הסכין: **דאמר** רבי זירא כל הראוי לבילה כו'. מלתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג:) גבי הא דתנן הרי עלי ס"א עשרונים כו' כדפירש בקונטרס ותימה מאי פריך והא תנן אם לא בלל כשר דנהי דכשר מ"מ מצוה לבלול לכך יביא בשני כלים דוקא דהא כי אמר הרי עלי להביא בכלי אחד תנן התם לעיל דלא יביא בשני כלים אבל התם יביא כמו שירצה וי"ל דהא סיפא דס"א קאי אהך דקתני רישא מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כו' כלומר מנחה של ס"א דהשתא כיון דקאמר מנחה לקרבן גדול קא מיכוין והוי כאילו אמר בכלי אחד לכך פריך כיון דאם לא בלל כשר צריך להביא בכלי אחד: **אין** בילה מעכבת בו. תימה והלא שנה הכתוב בלילה בכמה מקומות ובשנים עשר נשיאים תנא ביה י"ב זימנין ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף יט.) בכל מקום שהחזיר הכתוב בתורה מנחה אינה אלא לעכב ושמא יש שום דרש דדרשינן מיניה דבילה לא מעכבא או שמא כולהו צריכי ואע"ג דבילה לא מעכבא מ"מ סברא הוא דלכל הפחות דראוי בעינן כיון שהזכיר הכתוב בילה וכן לענין כסוי דהכא וכן בקריאת חליצה בפרק מצות חליצה (יבמות דף קד.) ובקריאת ביכורים בפרק הספינה (ב"ב דף פא:) ובפרק נערה בנדרים (דף עג.) דחרש לא מצי מיפר אפילו לא הוי ושמע אישה דוקא מ"מ ראוי לשמוע בעינן דסברא הוא בכל כי הני [ח] שיש שום דרשה כאן דלא הוי דוקא ולא מעכבא מ"מ ראוי בעינן וכן בפ"ק דקדושין (דף כה.) גבי בית הסתרים דבעי ראוי לביאת מים משום דהזכיר ביאת מים דכתיב כל בשרו אף על פי שמיעט בית הסתרים כדדרשינן מה בשרו מאבראי מ"מ כיון דאיכא כל דמרבה אפילו טמון לכל הפחות י"ל לענין הכי מרבה דבעינן ראוי לביאת מים והא דאמרינן [ט]דטמאין משלחין קרבנותיהן אע"ג דאינו סומך ולא אמרינן דניבעי ראוי לסמיכה שמא יש שום יתור דלא בעינן אפילו ראוי אי נמי הא חזי בימי טהרה ומה שיש מקומות שחשו על הסמיכה ויש מקומות שלא חשו מפורש בכל הגט (גיטין דף כח: ד"ה והא) מיהו בנגמר הדין (סנהדרין דף מה:) גבי נקטעה יד העדים פטור ואיכא דמחייב התם [דלא] בעי קרא כדכתיב צריך ליתן טעם למה (בעי) [י]:

וליפרקינהו

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הלכה ב סמג עשין סד:

ב ב מיי' שם הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד סי' כח סעיף א:

ג ג מיי' שם הלכה ד [ופ"א מהלכות מאכלות אסורות הי"ג] טוש"ע שם סעיף ג:

ד ד מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הי"ד ופ"ג מהל' יו"ט הל' א סמג שם טוש"ע א"ח סי' תצח סעיף יח [וטוש"ע י"ד סימן כח סעיף ג]:

ה ה מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' יד ועיין בל"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ה:

ו ו טוש"ע שם סעיף יד:

ז [מיי' פי"ו מהלכות מעשה הקרבנות הל"ו]:

◆

שיטה מקובצת

א] והיינו ד' פרקים שהמוכר מוזהר להכריז: ב] לקמן בשאינו מזומן: ג] אין צריך שיתן הוא אם יש עפר כיון שנותן הדם על העפר הרי הוא כאילו נתן העפר. תוס' שאנ"ץ ותוס' הרא"ש ז"ל: ד] אף מזבח ששים והכא ה"ק אם הוסיפו כבר על המזבח עד ס' אמה אז יצטרך לבטל והוי מוסיף אבנין. הרא"ש ז"ל: ה] דסברא הוא בכל כי הני כיון שיש:

◆

רבינו גרשום

בפני הבית. בזמן שבית המקדש קיים: במזומן ובשאינו מזומן. כלומר בייתות ומדבריות: והכא לא אפשר היכי ליעביד ליבטליה. כלומר לא אפשר ליתן עפר למטה על המזבח לא ליבטליה קא הוי חציצה בין הדם למזבח (היכא דיהב) א) מתנות בהמה ואחר כך חיה חייב לכסות. כלומר אלמא אע"ג דחוצץ דם בהמה בין עפר לדם חיה אעפ"כ בעי כסוי למעלה הכא נמי אע"ג דלמטה לא אפשר למיתן עפר למעלה ליבעי כסוי: התם כדר' זירא דא"ר זירא כל הראוי לבילה כו'. כלומר ביו"ט הראשון של חג היו שם ששים עשרונים בין פרים ואילים וכבשים (ושעיר מוספין דשבת) אם אירע בשבת אבל נסכי עולת תמיד לחודה היתה נבללת בין כל הני דאמרי' היו ס' בכלי אחד והיה מחזיק הכלי ס' עשרון ב) והם ראויים לבילה אע"ג נבללים בס' רביעיות שהיו בתוך הכלי כיון דראויין לבילה אין בילה מעכבת בהן אבל אם נתנו (בו עשרון) יתר מס' עשרונות [בכלי אחרן] כיון דאין ראויין לבילה בילה מעכבת הכא נמי לענין כסוי דם אע"ג דדם בהמה למטה כיון דאי אין דם בהמה היה ראוי ליתן עפר למטה אע"ג דדם בהמה חוצץ לא חיישינן אבל לענין מזבח דאין ראוי ליתן עפר למטה מעכב ולא יכסה: ולגרדיה ולכסיה. כלומר לגרדיה מעל המזבח וליכסיה חוץ למזבח: אי בקדשי מזבח הכי נמי. כלומר כגון מליקת העוף: הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית. דשחיטה שאינה ראויה ג) דאינה אלא בקדושה שמוכרין אותן ודמיהן לצורך בדק הבית:

א) נ"ל שחט בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות כלומר וכו'. ב) נ"ל והם ראוים לבילה והלכך אין בילה מעכבת בהן וכו'. ג) נ"ל דשחיטה שאינה ראויה היא דהא היא קדושה למכור ודמיהן לצורך בדק הבית.

מסורת הש"ס

א) ביצה ח. לעיל עט: [בכורים פ"ב מ"ט], ב) ביצה ז: ע"ש לעיל לא. ע"ש, ג) [עיין תוס' זבחים נג. ד"ה וליעבד], ד) ב"ב פא: קדושין כה. יבמות קד: נדה סו: מנחות יח: קג: מכות יח: נדרים עג., ה) לקמן פז., ו) [שמלק דליכא רש"ם], ז) [רש"ל מוחק ומכסי ליה], ח) [דף סב.], ט) [פסחים סב.], י) [ועי' תוס' יבמות קד: ד"ה דלאמר ובמנחות יח: ד"ה ולאמר כתבו דאין סברא לומר שיפטור וכו' ע"ש],

◆

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג

2. הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד יְיָ עָלַי הִשְׂכִּיל כֹּל מַלְאֲכוֹת הַתַּבְנִית: דברי הימים א כח יט

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי נמי וכו' שאינה ראויה הן פטר:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה קא וכו' אף מזבח ששים. נ"ב אבל האי דהכא לא משוי קרא כיון דלא כתיב בהדיא בקרא שיעור כסוי הדם במוקדשין עכ"ל התוס' זבחים דף ל"ג ע"א ד"ה וליעבד:

◆

מוסף רש"י

בכוי. הוי ספק חיה ספק בהמה (ביצה ח.). ואין שוחטין אותו ביום טוב. לפי שאינו יכול לכסותו ולדחות יו"ט מספק אם שחטו (לעיל עט:). משום דשמא חיה הוא וצריך כסוי והוא אינו יכול לכסותו ביו"ט לדקתני ואם שחטו אין מכסין את דמו. דשמא בהמה הוא ואין בו מצות כסוי ואין מטלטלין העפר לכך (ביצה ח.). צריך שיתן עפר למטה. עפר תיחוח, דאם הקרקע קשה לא מקרי עפר למטה (לעיל לא.). עפר לא נאמר. וכסהו עפר הוי משמע דלא קפיד אלא אכסוי (ביצה ז:). אלא בעפר. משמע שלא טמון בעפר (לעיל לא.) שהוא נבלל וטמון בעפר קודם הכסוי (ביצה ז:). כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. במסכת מנחות (קג:) תנן הרי עלי ששים ואחד עשרון מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחר, דעד ששים יכולין ליבלל בכלי אחד אבל ששים ואחד קים להו לרבנן דאינן נבללין יפה, והוינן בה וכי אינן נבללין מאי הוי והא תנן אם לא בלל כשר ומשני ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו כו' (מכות יח: ובעי"ז יבמות קד: נדרים עג. קדושין כה. מנחות יח: קג: ונדה סו:) דראוי לבילה בעינן דאפשר להתקיים בה מצות מנחה (יבמות שם ובעי"ז קדושין שם) ופסולה הואיל ואי בעי לבלול לא מצי למבלל (נדה שם) והרי הוא כמביא מנחה מן הקטניות דאינה כלום, שכל דבר שצוה הקב"ה להביא יש עיכוב בעיקר הבאתו להביא כאותו ענין שצוה הכתוב ולא בענין אחר, אבל מצות האמורות באותה מצוה, כגון תנופה בקרבן, בלילה במנחה, יש שמעכבין אם גילה הכתוב לשנות עליו לעכב ויש שאין מעכבין (רשב"ם ב"ב פא:).